V.

Spre a se măngăea de toate nenorocirile sale, Negradi se aruncă in politică. Afară de aceasta, ambiţia i-l imboldea de mult timp să se amestece in trebile ţĕrei, şi un prilej minunat 'i sluji planurile. Colegiul al IV-lea din judeţ era vacant şi guvernul avea nevoe de un proprietar cu inriurire, care să umble după deputăţie. Prefectul cunoştea dorinţele lui Negradi şi telegrafiase ministrului de interne:

Prefect de Neamţu, ministrului de interne.

Deputat găsit: Alecu Negradi, om sigur. Regulez măne afacerea, dacă n'aveţi altul.

Grozăveanu.

Ministru interne, Prefectului de Neamţu.

N'avem pe nimeni; intrebuinţează'ţi toată influenţa morală şi alege'l, dacă garantezi pentru el.

Indată prefectul se şi duse la cuconul Alecu să 'i vorbească.

Prefectul nostru era om de treabă şi nu se ocupa de trebile judeţului decăt atunci cănd puteau să-i aducă vr'un folos. Avea sub dĕnsul vre-o căţi-va sub-prefecţi, tot oameni aleşi unul şi unul, cari 'şi legaseră soarta de acea a stăpănului lor şi hotărăţi a nu eşi din funcţiune cu măinile goale. Sub dănşii venea o oaste intreagă de primari şi de alţi dregători ce să milu-

esc de primărie şi cari căutau şi ei să nu rămâe mai pe jos de mai marii lor. Cele lalte funcţii, precum: doctori pe la aşezămintele statului, ingineri, directori de şcoale, casieri, perceptori, vameşi mai cu scamă, erau ţinute de prietini sau de neamuri ale prefectului şi cătorva deputaţi. Nu mai remăne nici o indoială acuma că şita ribunlul era intocmit după gustul prefectului. Intr'o organizaţie administrativă cum se cade, ar fi ridicul ca tribunalul să nu fie compus din idicii pre ectului ; acesta nu ar mai putea fi numit atuncea părinte al judeţului şi procesele s'ar regula fără a lua cătuşi de puţin in seamă dacă părţile sau impricinaţii ţin cu guvernul sau nu. Alegerile ar fi lăsate in voia lui Dumnezeu şi prefectul ar trebui să stea cu mâinile in buzunar sau să-şi dea dimisia, căci alegătorii şi-ar face de cap şi nu ar mai asculta de părinteasca sa ocrotire.

— Ei, cum mai merg trebile, cucoane Alecule; tot cu moşia şi cu negustoria, cu altele nu te mai indeletniceşti...

— Da ducă-se la dracu, că m'am săturat de ele până 'n găt; am atătea incurcături şi procese...

— Şi crezi că nu'i nici un chip să le descurci?

— Cum nu, dacă m'ar sprijini ocărmuirea...

— Ei, şi dumneata ce te ţii aşa la oparte, parc'ai fi sfădit cu guvernul... ai avut dumneata o dată măcar gândul să te alegi deputat, să serveşti moşia...

— Ducă-se la dracu, nu 'mi vorbi ear de moşie...

— Nu. Vorbesc de patrie, de...

— Căt despre deputăţie, drept să'ţi spun că m'am

gândit de multe ori, decând or dat bazaconiile aceste peste mine.

— Ce nu stărueşti să fii ales la colegiul al patrulea, care e vacant... toţi dolegaţii ar vota pentru dumneata...

— Oare? şi cum aş putea...

— Dacă voeşti, m'oi sfătui eu cu ministrul...

— Şi ai face dumneata asta pentru mine?

— Cu plăcere; mai bine pentru un prietin, decât pantru un altul...

Peste câte-va minute, conversaţia era şi mai vie.

— Va să zică pot să mě razim pe dumneata intru-cât priveşte grinzile şi lemnăriile de la casa cea nouă? Aşa! precum 'ţi spuneam, cred că ai să fii ales deputat fără doar şi poate.

— Nu sunt alţi candidaţi, mě rog?

— Chiar dacă ar fi, ce pot ei să facă fără sprijinul nostru? Şi un stog de fân lui věru-meu Ilie; dacă vrei şi câte va care de lemne...

— Dar dacă n'o voi ministrul?

— Se poate, când l'oiu ruga eu? Eram să te mai rog şi pentru viişoara ceea, care vreai să mi-o vinzi anul trecut. Bine! poţi să te socoţi ca şi ales, căci, ca să-ţi destăinuiesc toate, am să primesc in astă seară ordin de la ministru să te alegem...

— Va să zică să me gătesc de luptă? zise Negradi cu mândrie...

— Ce luptă? N'ai nevoe nici din casă să eşi; lasă că regulez eu toate cu Anton şi cu cei lalţi privighetori; in astă seară am să chem şi pe primar la mine.

In adevěr, nimic mai uşor pentru prefect decât o alegere in colegiul al patrulea. In cele l-alte co-

legii e alt-ceva; acolo trebue puse in mişcare şi mijloace morale, pe când aicea numai mecanica lucrează. In cele l'alte colegii trebuie umblări din casă 'n casă, făgăduinţe de posturi, uneori chiar numiri de-a binele pentru cei cari nu se incred de loc in ele (nu e vorbă, după vot sunt daţi afară). Vin pe urmă scuteli de recrutaţie, scuteli de căşturi şi făgăduinţi ministeriale de căştiguri de procesuri; inchideri de gazete, dar aceasta e uneori o măsură bună din punctul de vedere al literaturei. Şi poate să facă altfel bietul minister, când se află in faţa patimelor celor mai urite in faţa cererilor celor mai deşanţate, şi faţă cu nişte oameni cari nu umblă decăt după căştig! Poate el să lase ţara in măinile partidei celei lalte, alcătuită din tălhari şi vënzători de ţară, şi aceasta numai pentru a respecta un tărfălog numit constituţie şi nişte aşa numite principii, pe cari partida cea l'altă le vinde cu ocaua!...

In colegiul al patrulea e cu totul alt-ce-va. Aici nu avem a face cu partea coruptă a naţiunei, ci cu poporul ănsuşi. Poporul, in care bate o inimă, şi prin urmare un drept de vot; poporul, din pielea căruia se nutresc clasele culte ale naţiunei, are şi el dreptul de-a trimite mandatari cari să se ospăteze şi ei cu cea-laltă boerime la masa cea mare a bugetului român; poporul in sfărşit, care rabdă, plăteşte şi suferă, are şi el dreptul de-a fi reprezentat la Adunări, pentru ca toate despoierile şi părăduirile banilor sëi să pară a fi făcute cu invoirea sa.

Prefectul dăduse poruncile cuvenite la sub-prefecţi, cari, cu ajutorul perceptorilor şi-al primarilor,

aleseseră prin deosebitele comune căte-un delegat la cinci-zeci de contribuabili. Primarul, insoţit de notar sau de perceptor, spunea ţăranilor să aleagă pe cutare sau pe cutare, care avea treabă in Peatra de ziua alegerii sau care mai fusese vìrit in asemenea treburi, şi ţăranii 'l alegeau indată cu cea mai mare nepăsare, ştiind că nu poate să le aducă aceasta nici rĕu nici bine. Prin oraş se aleseseră căţi-va preoţi şi negustoraşi protivnici guvernului, de şi acesta, pentru a fi mai sigur de izbăndă, pusese pănă şi pe sergenţi şi fanaragii să voteze.

Ziua alegerii sosi. Votarea se făcea in sala teatrului, pe scena căruia vom vedea mai tărziu jucăndu-se alte comedii. Comitetul stetea pe scenă, unde se făcuse şi o mică tribună; delegaţii erau grămădiţi prin loje (teatrul avea un singur rănd) şi prin culise, de unde se repezeau să vorbească, ear publicul stetea prin staluri şi partere.

Era o gălăgie nespusă; sub-prefecţii luaseră mĕsuri ca delegaţii să nu vie cu inima goală şi le dedeseră o masă, bogată mai mult prin vinuri decăt prin bucate, şi care făcu pe mulţi negustoraşi să treacă la guvern. Capetele erau cam ameţite şi delegaţii roşi la faţă se sfădeau şi vorbeau intr'una.

Prezidentul Gavril Bursuc bătu cu pumnul in masă strigănd :

— Da n'aveţi să tăceţi odată! parcă suntem la havră... ei! dumneata de colo, ia'n astupăţi gura, că pun să te dea afară...

— Bre! tare s'or mai obrăznicit surtucarii, da ce crezi tu că dacă eşti acolo apoi ai dreptul să

spănzuri... să 'ţi arăt eu... respunse delegatul trăntind cu ciudă căciula de pămĕnt.

O larmă mare se născu in altă parte şi prezidentul bătea mereu cu pumnu'n masă.

Discursul lui Negradi de-abia fu auzit pe un sfert din pricina strigătelor. El făgăduia că va lucra din toate puterile pentru inflorirea ţinutului, pentru uşurarea birurilor, desfiinţarea monopolului şi-a licenţelor, imputinarea călăraşilor, şi multe altele. Negradi nu era deprins să vorbească, aşa incăt scotea rar cuvintele şi se oprea de multe ori ca să 'şi aducă aminte.

Cum sfărşi, un delegat se repezi din culise şi strigă :

— Eu am să-mi dau votul pentru coconu Alecu; numai l'aşi sfătui să nu ne uite nici pe noi. Dumnealui, dacă s'o duce la... in sfărşit acolo unde s'o duce... apoi să nu stea cu măinile in buzunar şi să se facă că nici n'aude nici nu vede...

Un alt delegat se repezi din culise, dar alţi doi alergară in urmă-i şi'l traseră de cojoc inapoi.

In acest timp un delegat din oraş, feciorul unui popă, se apropiă de public şi zise :

— Care din dumneavoastră are zece galbeni in pungă ?

O mulţime de lume respunse : nici unul.

— Alegeţi-mĕ pe mine, şi n'aveţi să ştiţi ce să faceţi cu paralele...

— Dă-l afară ! a 'nebunit ! e beat ! strigară de prin loje, şi intr'o clipă candidatul opozant fu umflat pe sus in culise.

— Ba alegeţi-l pe-acesta bre, zise un moşneag căruia 'i umbla capul bălălău ; in vremea mea ş

babele aveau parale, dar acum nici dracu nu are o lĕscae frântă... nu ne mai trebue patrioţi...

— Da ce crezi tu că deputăţia 'i mămăligă cu brânză, ca să se aleagă toţi smintiţii? Respunse un altul.

Un alt delegat se pusese in dreptul uşei şi impedeca lumea să treacă.

— Am să vorbesc cu dipotatul să te fac şi pe tine ipistat... zicea el sergentului de lăngă dânsul.

— Haide du-te mai bine şi nu ţinea calea...

— Când oiu avea gust atunci m'oiu duce.

— Du-te 'ţi zic că te rĕped...

— Da cu cine crezi că vorbeşti tu, măi pĕcătosule, pe semne nu ştii că's delegat?

— Ba vĕd că eşti bun de legat!

Alţi ţĕrani săriră şi ei cu gura, şi mai la urmă se duseră să se jăluească la Negradi, care-i impăcă dându-le căte-un franc.

Sergentul in urmă grăea cu mânie:

— Auzi dumneata cum s'or obrăznicit ţopărlanii.

— Aşa-i dacă le dai nas, respundea vecinul sĕu.

Un vestit beţiv din Peatră, Ştefănache Rugină, care imbătrânise şi 'şi boea barba cu cărămiziu se jălea că atăta ţinea la conştiinţa lui, incăt nici pentru zece galbeni nu şi-ar vinde votul...

— Ba ţi-ai face barba şi albastră, dacă ar voi să'ţi dea cineva numai unul.

— Cine-a zis vorba asta? strigă indignat Rugină. Arată-te la lumină şi 'ţi jur că nu mai mănănci colivă!

Costea Smochină, delegat din târg, vorbi in potriva guvernului.

— Cum a luat ministeriul lucrurile, cred şi

eu că-i sigur de izbăndă. Domnu prefect nu are decăt să bată pe umeri pe cine-va, pentru ca să fi ales indată...

— Aşa! ţipă un ţěran, eşind din cea-laltă parni a culisei şchiopătănd din picioare, vreau să tes bată la umĕr acuma; s'a măntuit băeţele! S'a deu bătaea de mult şi nu poate să ne mai bată nimenl nici la umĕr, nici aiurea! Mai bine tacă'ţi gura să nu te batem noi.

Smochină 'i puse măna 'n pept, ţăranul 'l apucă de păr şi se duseră să se tăvălească prin culise. Prezidentul bătea earăşi grozav cu pumnul in masă. Prin deosebite loji se auzeau răcnete şi chiuiri, şi la uşă sĕ incinsese altă bătae.

După multă osteneală şi bătae in masă a prezidentului, se incepu votul. Delegaţii veneau pe rănd şi dedeau buletinul in măna membrilor comitetului, cari făceau ce vreau cu dĕnsul; pentru ca lucrurile să meargă mai uşor, ei fabricaseră bile false, pe cari le depuneau in locul celor aduse de candidaţii opoziţiei.

Negradi fu ales deputat al colegiului al patrulea de Neamţu. In strigătele de «trăească cuconul Alecu» publicul eşi şi delegaţii să gătiră şi ei să deşerteze sala teatrului.

Afară 'i aştepta altă masă şi mai veselă, căci Negradi dăruise mai multe boloboace de vin in cinstea alegerii lui. Insă schimbarea de aer făcu pe delegaţii cari deja erau beţi de tot, să se ameţească şi mai tare, ast-fel că nici o masă de pe lume n' ar fi putut să-i facă mai hărţăgoşi de căt erau.

— Acum să'ţi arăt eu cu cine te trezeai tu, strigă

din nou Smochină țĕranului aănd se vĕzu afară, și se inșfăcară din nou de păr. Patru delegați guvernamentali săriră in ajutorul țĕranului și vre-o căți-va din opoziție luară partea lui Smochină. Intr'o clipă cei lalți negustorași și membri din opoziție fură atacați și o bătae generală se incinse. Țĕranii, ne mai cunoscĕndu-se intre ei, se băteau pe apucate cu cine le eșia nainte și piața teatrului infățișa privelistea unui cămp de bătae, unde vre-o sută-cinci-zeci de oameni se trăgeau de pĕr și 'și trănteau pumni la fălci, fără ca să știe pentru ce. Unii strigau, alții intărătau la luptă, și o larmă nespusă se ridica din toate părțile.

Prefectul fu inștiințat de bătălie și poronci să-i alunge cu pompierii. In adevĕr, mai multe pompe sosiră de la primărie, urmate de vre-o patru sacale, și incepură să improaște in mulțime. Capetele se rĕcoriră indată și rĕscoala se potoli fără cea mai mică vărsare de sănge. Ast-fel se măntui alegerea lui Negradi.

De cu sara, prefectul chemă la el pe Vasile Bogoslov, care era foarte-bucuros de-o asemenea cinste și credea că guvernul voește să'l insărcineze cu vre-o funcție insemnată.

— Domnule prefect, zise el intrănd, nu am crezut nici odată că voiu avea distinsa onoare...

— Lasă flecăriile la o parte și deschideți urechile la cele ce am să'ți spun: dumneata ai publicat o poezie in contra pstriotismului, libertății, egalității, fraternității, democrației, și alte gogomănii de acestea, și a'și vrea să știu dacă aveai in vedere guvernul actual...

— O! domnule prefect... nu am crezut nici odată că voiu avea...

— Apoi să'ţi vorbesc curat, 'mi pari un smintit să scrii asemenea nerozii când ştii că mâine pot să te dau afară din slujbă...

Bogoslov se făcu galben şi incepu să tremure.

— Deci, urmă prefectul, bagă'ţi minţile 'n cap şi apucăte repede de fă o poezie pentru alegerea lui cuconu Alecu şi caută de bate 'n opoziţie, in reacţie, dacă nu vrei să rĕmăi pe uliţi... pune-te şi respunde la scrisoarea lui Murgescu, care ne batjocoreşte pe noi zicându-ne că atâta ne e de dragă libertatea incât o cumpărăm şi o vindem ca la iarmaroc. Rĕspunde-i că sunt nişte tâlhari, nişte vĕnzători, nişte... tot ce'i putea găsi mai gros... hai, pune-te şi scrie...

— Permiteţi să scot mănuşile?

— Scoate şi ciobotele, numai lucrează.

In altă odae erau adunaţi mai mulţi membri ai consiliului comunal, cari veniseră să se sfătuiască cu prefectul asupra inlocuirei primarului Buduşcă. Domnia sa nu se inţelegea de loc in trebile primăriei şi nemulţumise pe toată lumea prin obrăznicia şi reaua sa purtare. Consilierii veneau să recomande pe Hristea Cosmescu, care peste căteva zile şi fu numit: el era al şeselea primar ce avusese Peatra in cursul anului; ca ajutor de primar fu numit fratele lui Cămărărăscu. Tot in acest timp se făcuseră o mulţime de permutări şi de numiri nouĕ: directorul gimnazului fu trimes la Turnul-Severin şi inlocuit prin acel dela Bolgrad; directorul inchisoarei de la Pangaraţi fu numit casier in Peatra şi inlocuit cu fratele maiorului

Protici; Costică Uluceanu fu rănduit vameş la Prisăceni.

— In sfĕrşit m'am ales şi eu deputat, zise Negradi lui Cosmescu.

— Ştiam eu foarte bine că are să se 'ntĕmple aceasta mai curĕnd sau mai tărziu; şi ce ai de gănd să faci cucoane Alecule?

— Ce am de gănd? Intăi am să'mi regulez treburile mele, şi apoi voiu vedea eu ce voiu face. N'am atătea istorii pe cap? n'am procesul cu Păsăreanu, n'am daraverile cu Solomon, n'am incurcătura de la moşie? Acum, ca deputat, are să'mi fie uşor să le desleg; cum mi-oi mai limpezi treburile, dau la dracu şi moşie şi tot, şi mĕ mut in Iaşi ori la Bucureşti.

— Dar cănd pleci la Cameră, cucoane Alecule,

— Să vedem, poate peste vre-o lună...

— Te-aşi ruga şi eu ceva, dacă nu ţi-ar face supĕrare; de, oameni suntem şi noi, şi poate să aibi şi dumneata vre-o nevoe la primărie.

— Mai ales, mai ales, vorbeşte...

— Vream să te rog pentru procesul care 'l am la Curte la Focşani, să stărueşti dumneata pe la miniştri.

— Bucuros.

— Pe urmă să pui şi Dumneata un cuvĕnt pentru pensia lui vĕru-meu Gavril, care a fost vre-o şapte-spre-zece ani prin funcţii... S'ar putea găsi aşa vr'un chip că a slujit douĕ-zeci sau chiar douĕzeci şi cinci, bunăoară că actele lui de slujbă s'au inecat in Milcov cănd s'a strămutat arhiva la Bucureşti... Cât despre vĕrstă, ĕi facem noi acum la

primărie o matriculă falsă, să arătăm că'i de şesezeci de ani trecuţi...

— Cu plăcere, am să vorbesc şi de asta.

In fie-care zi Negradi primea vizite nouĕ, şi oameni cari mai nainte se arĕtau nepăsători de-a fi in legătură cu dĕnsul, ĕi surideau cănd ĕl intălneau şi căutau in toate chipurile să intre in vorbă şi să ajungă a fi primiţi şi 'n casă la el.

Pe la Februarie, noul deputat avea să plătească o sumă insemnată cinstitului bancher Solomon. Acesta se folosi de datoria lui Negradi pentru a se duce la dănsul şi a-i propune oare-cari afaceri, ce stau totd'auna in strănsă legătură cu deputăţia. Solomon se invoea să-i ierte o parte din dobănda e i se cuvinea, cu tocmeala ca Negradi să-i docăndească concesiunea zidirei spitalului din Peatra. Pe semne că tocmeala fu primită, căci la eşire Negradi nu mai scotea pe evreu din «Solomonică dragă» sau «prietene Solomon».

Pănă 'ntr'o sĕptămănă, toateneamurile, toţi prietinii şi cunoscuţii lui Negradi din Peatră şi de prin judeţ veniseră să'l vadă şi să'l roagefie care pentru ceva. Cucoana Frosina Alimpici pentru o pensie ce i se cuvenea cu drept şi pe care o cere de doi ani fără nici o izbăndă; Sacultea pentru postul de procuror; Arghir stăruea să inlocuească pe prietinul sĕu Marinescu la spital, pe cănd Marinescu insista să capete o moşie de-a statului in arendă. Lucrul, de care intăiul medic al Petrei se in deletnicea mai puţin, era meseria lui, şi fiindcă 'i plăceau foarte mult fericirile acestei lumi, era vĕrăt in toate afacerile cele mai insemnate (pe romăneşte coţcăriile) judeţului. Spitalul 'l lăsase pe

seama unui medic de contrabandă, şi el stătea mai tot timpul prin iarmaroace, pe la moşie, sau prin sălile de licitaţie. Din când în când se ducea pe la spital să tae vre-un picior sau vre-o mână, dar bolnavii parcă se sfătuiseră să nu mai trăească nici unul după operaţie.

Singurul om căruia nu-i plăcea alegerea lui Negradi, era cuconul Dimitraki.

— Ce ai tu să'ţi vări capul sănătos sub evanghelie? Nu ai moşie, nu ai casă, nu ai copii? ce'ţi mai trebue politicaua? Ş'apoi nici nu eşti tu pentru asemenea lucru; acum se cer oameni cu doftorate, cu limbă lungă...

— Eu am avere şi practică...

— Lasă că-i vedea tu, ai să te faci de rîs când te-a lua la dărăpănat vre-un băeat de ăştia noi veniţi...

— Habar n'am. Crezi că eu am să vorbesc la cameră? Am să tac şi am să votez cu guvernul cum mi-a zice el.

P nd Negadire că, ameţit de izbândă, era cu totul cufundat in politică, Agripina şi cu Forăscu se foloseau de nefiinţa sa spre a se intălni şi a gusta plăcerile cumpătate ale unei iubiri dintre oameni maturi. Femeea lui Negradi nu era aşa de puţin pasionată ca avocatul, şi de când incepu noua sa viaţă, dorea intoarcerea verei, care i-ar fi ingăduit plimbările pe lună; ea voea deocamdată să fugă de bărbatul ei la ţară, unde să-o insoţească şi Forăscu; dar acesta era om cu mult sânge rece, şi 'i astâmpăra ferbinţeala in căte-va cuvinte.

— Crezi că am nebunit să fug cu dumneata la

ţară ?... Când ar afla lumea una ca asta, ar rîde şi cânii de noi.

Negradi credea că va face plăcere femeii lui spuindu-i că l'au ales deputat şi că va juca şi el un rol in Bucureşti.

— Ei, şi dacă te-ai ales deputat... mare pricopseală. Care om cu stare din ţinut nu s'ar alege dacă ar voi? Numai nu's nebuni să păţească ca Gusgan, de care a rîs toată lumea la cameră când a vorbit.

— Dmuitale puţin îţi pasă de binele meu... aşi putea să'mi rup gâtul, căci nici nu te-ai uita la mine...

— Când are cineva un bărbat ca dumneata, care'şi dispreţuieşte familia şi'şi uraşte copii, ĕi cam greu de ţinut la dĕnsul...

— Ai face bine, cucoană Agripino, să nu te prea impotriveşti aşa in totdeuna voinţelor mele şi să mĕ aduci să ies din sărite, că apoi are să fie rĕu... de-o-camdată să ştii că ai să pleci cu mine la Bucureşti in curĕnd, şi că luăm şi pe Maria.

— La Bucureşti eu? Nu-s nebună să mĕ duc din Piatra pentru ca să'ţi ţin dumitale de urât.... eu am să stau aici cu copila...

— Iţi spun că ai să mergi cu mine la Bucureşti.

— Ba n'am să merg nicăiri... Mâine-poimâine ţi-o veni pofta să me duci la dracu 'n praznic.. Crezi că sunt silită să te urmez unde'mi vei porunci? Doar nu sunt roaba dumitale!

— Vom vedea care din doi va asculta pe celalalt, cucoană Agripino...

— Aş dori să vĕd şi eu asta, cucoane Alecule.

Intre alte pĕcate, Negradi avea şi-un nepot de frate, care remăsese in sama lui să'l crească şi să'l căpătuiască. Dar nici bunătatea, nici ameninţările şi relele tratări, nu puteau să'l mişte intru ceva şi să'l facă să'şi schimbe cătu-şi de puţin firea se rĕutăcioasă şi dată la toate patimele. De mic fu alungat de prin şcoli, şi la vĕrsta de douĕ-zeci de ani atăt era de necinstit şi de beţiv, in cât nimeni nu voea să'l primească in vre-o slujbă, nici chiar guvernul de pe atunci. Pe urmă se amestecase şi el in politică şi deveni baş-bătăuş la alegeri; arătase atâta talent pentru această meserie in căt era foarte bine vĕzut de putere şi mulţi se temeau să se strice cu dĕnsul. El nu venea pe la moşul sĕu decăt să'i ceară bani, pe care'i pierdea indată in cărţi. Negradi 'l dete de vre-o douĕ ori afară, dar atâtea şolii ĕi făcea după aceea, in căt de voe de nevoe 'l primea din nou. De căt-va timp trebile electorale se mai impuţinaseră şi Zlotescu veni iarăşi la Piatra.

Cum sosi, fără să se infăţişeze mai intăi inaintea moşului sĕu, porunci la slugi să'i gătească o odaie, să'i frigă o bucată de căprioară şi să'i scoată vre-o căte-va garăfi cu vin vechiu.

— M'ai auzit, de cel mai vechiu; striga el chelăresei.

— Bine cuconaşule, căte garăfi s'aduc, una, douĕ?

— Douĕ, trei, 'mi-e tot una. Ado mai multe odată, ca să nu te mai scobori după aceea ăncă de căte-va ori de geaba.

— Dar cine porunceşte acolo? intreabă cuconul Dimitraki, care tocmai atunci intra.

Zlotescu 'i eşi nainte.

— Piei drace! zise bětrânul făcêndu-şi cruce. De unde naiba a mai eşit şi ăsta? Ştii mĕi hălălău, că ţi s'a făcut nasul şimai roşu de căt niainte?

— Aşa'i din naştere. Poftim şezi... celebi Mofluz.

— Ia ascultă mĕi haihuiule, nu'ţi bate joc de oameni, că te spuiu lui Alecu şi te mătrăşeşte de aici...

— Pe mine? nepotul lui şi al dumitale... a iată vine şi moşul.

— Ce cauţi aici, intreabă Negradi intrând...

— M'or dat afară din slujbă la Bucureşti, fiind că am tras o palmă unui şef de biurou, şi am venit să stau la dumneata in gazdă şi să'mi mai dai şi ceva parale... afară dacă vei avea de gănd să mĕ numeşti casier in Piatra, ori măcar vameş la Prisăcani.

· — Până deseară să fii bun să'mi părăseşti casa şi să nu'ţi mai vĕd defelurma pe-aici.

— Şugueşti, moş Alecachi?

— Haide, cărăbăneşte-te căt ĕi vreme... poftim căţiva galbeni şi pleacă din Piatra.

— Şi ce vrei să fac eu aiurea... nu am alt protector decăt pe dumenata... dacă mĕ duc de aici nu'mi rĕmăne decăt să mĕ spănzur...

— N'ai face rĕu...

— Nu mĕ lua aşa moş Alecachi, că de mĕ'i da afară 'ţi fac un bucluc de mĕ'i pomeni căte zile 'i trăi...

— Nu ştii, nenorocitule, că sunt deputat, şi pot să te inchid chiar dacă voesc?

— Tocmai fiind că eşti deputat pot să te joc pe palmă cum voiu voi eu.

Peste un ceas Zlotescu stetea liniştit la masă şi mănca căprioară; in faţa lui stăteau vre-e patru butelci de cotnar vechiu. Negradi şedea pe-o canapea in odaia de alături şi vorbea cu coconu Dimitraki.

Zlotescu ameninţase pe Negradi, că de'l va alunga, va scrie indată in toate jurnalele din opoziţie din capitală, intăi că Negradi nu'i român, al doilea că'i un tiran pe moşie la dĕnsul, că schingiueşte ţĕranii, şi că a ucis chiar vre-o doi. Zlotescu incredinţă pe moşul sĕu că, indată ce se vor afla aceste lucruri, nu va mai putea remănea in deputăţie.

— Ţi-am găsit un post, mĕi beţivanule.

— La casierie?

— Nu, afară din Piatra...

— La vamă?

— Te fac notar la Luncesti... pe moşie la mine.

— Notar eu?

— Provizoriu, până ce te-om putea pune subprefect undeva... nici n'are să'ţi fie urît acolo, fiind că ai să te intălneşti cu Iorgu pe care l'am trimes la munte să prindă minte; aveţi să vĕ inţelegeţi bine amĕndoi.

— Foarte bine, primesc, numai să nu faceţi gură dacă'ţi auzi aşa din când in când căte-o trăşcănae.

VI.

Iorgu se aşezase la munte şi'şi răndui curtea dupĕ gustul sĕu; adusese o mulţime de mobile din Peatra, umpluse pereţii de portrete şi de oglinziu

dar mai cu seamă ĕşi imbogăţi etacul şi cancelaria. In etac ĕşi făcuse un pat cu alcovă, puse o sofa lăngă sobă, schimbă perdelele de la fereşti lăngă cari alipi douĕ fotolii foarte moi, şi anina pe pereţi o mulţime de ciubuce, de pistoale, de arme şi de coarne de cerb. La picioarele patului aşeză o piele de urs şi alte piei erau puse imprejurul sofalei. In cancelarie aduse un biurou bine lucrat, schimbă toate condicele şi făcu altă pecetie a moşiei. Pe urmă impărţi altfel lucrarea secretarilor, hotărí ca administratorii de pe celelalte părţi ale moşiei să'i trimită in fie-care zi raporturi inscrise, şi'şi rezervă lui insuşi ţinerea comptabilităţii. Tocmise un visitiu nou şi adusese slugi din Transilvania, cărora le plătea mai mult, dar cari erau mai harnici şi mai isteţi.

Earna era in puterea ei şi din ziua de Sfăntul Neculai ninsoarea şi troenele se urmaseră fără intrerupere. Cămpia, dealurile şi munţii erau albi de zăpadă şi sticleau in toată intinderea, decăte-ori razele soarelui eşeau de după vre-un nor. Pe la poalele munţilor se găseau şirurile de brazi, cari 'şi păstraseră verdeaţa, dar pe a căror crengi se depuseseră fulgi de zăpadă, ce luceau ca nişte flori. Cerul era intunecos şi prin ninsoare de-abea se zăreau unele sate, din cari se ridicau ca nişte şerpi fumuri negre şi albăstrii, ear din toată priveliştea mişcarea perise. Gerul aspru din Carpaţi domnea prin toată valea şi parcă ţinea in amorţire firea intreagă. Prin toate locurile apele erau ingheţate, şi streşinele caselor luceau de cristaluri. Din când in cănd sufla şi căte-un vistol, care aridica nouri de zăpadă, intuneca văzduhul prin vijelia sa şi um-

plea văile şi locurile deşerte cu largi troene. Corbii, in lungi şiruri, se invărteau prin ninsoare şi lupii eşiseră la cămp. Erea vremea fiarelor selbatice: ursul de prin fundul munţilor, sătul de somnul sĕu, eşea şi el din când in când din bărlog şi se făcea mai indrăzneţ pătrunzĕnd până 'n marginea pădurilor. 1)

Sub nămolul de zăpadă drumurile se făcuseră nevĕzute şi sănii sburau pe ici şi pe colea pe cămpia albă. Numai nechezatul cailor şi clinchetul de zurgălăi se auzea până 'n depărtare. Prin alte locuri mai intălneai căte-un om călare cu faţa roşie şi cu barba ninsă, sau ţărani in cojoace şi cu căciulele de oae impinse până peste urechi, cari se duceau la tărg sau in alte sate. Dar marea mulţime a locuitorilor stătea acasă; bărbaţii 'şi dregeau uneltele, 'şi făceau care noue, dar mai cu seamă dormeau; femeile şi fetele lucrau toată ziua impre jurul focului. Seara focul ardea şi mai tare in vatră; oamenii intorşi de prin plasă, se incălzeau frecăndu'şi măinile, şi moşnegi sau neveste incepeau să istorisească poveşti.

Iorgu se hotărise să stea căt-va timp la ţară spre a se deprinde mai ăntăi cu conducerea moşiei, spre a cunoaşte mai bine oamenii cu cari era să aibă a face şi totodată spre a căuta oarecari petreceri in vĕnătoare de urşi şi de lupi. Planul sĕu era de-a stringe el ănsuşi bani pentru ca mai in urmă să se poată inturna earăş' înapoi chiar fără invoirea lui Negradi. Oamenii pe cari 'i vedea in fie-care zi pe lăngă dĕnsul erau scri-

1) Nu e adevĕrat că ursul doarme toată earna. Vezi Brehm.

itorii Gălcea şi Velnescu; cel d'ăntăi tănăr care 'şi măntuise patru clase gimnaziale in Peatra, invěţase latineşte şi greceşte şi-ar fi murit de foame dacă nu 'i ar fi fost cuconului Dimitraki milă de děnsul şi nu l'ar fi recomandat lui Negradi. Gălcea avea acuma patru galbeni pe lună şi măncare, un galben mai mult decăt bucătarul Dănilă. Velnescu era un vechiu cenuşar de pe la cancelariile din Peatra, care imbătrănise mănjind tărfăloage şi fusese dat afară din slujbă fără a fi fost vinovat de ceva, şi aceasta tocmai cănd mai avea şease luni pănă să-i vie dreptul de pensie. Velnescu fusese inlocuit in Peatra cu věrul cucoanei Frăsina Alimpici, care cucoană se zice că ar fi avut legături gingaşe cu vechiul primar Buduşcă.

Bucătarul Dănilă era de neam ţigan. Să nu creadă cineva că spuind aceasta voim să atingem onorabilitatea domnului Dănilă; nu dar! voim numai să dăm a inţelege că domnia sa avea toate defectele naţiunei din care face parte. Dănilă; era mincinos la culme şi lăudăros peste měsură. Unde nu slujise el? Fusese ani intregi la Postelnicul Cacalidis; vornicul Lambrachi ěl rugase o dată cu zece galbeni pe lună să vie la děnsul; dar vodă Sturza ? ěşi lingea degetele cănd 'i făcea căte-o plăcintă cu mere sau nişte bostănei umpluţi. Dar boerii de prin Peatra ? la cine nu slujise el şi ce nu-ar fi dat fie care ca să-l aibă ! El insă era desgustat de tărguri şi 'i plăcea să 'şi sfirşească zilele la ţară. Din păcate, Dănilă slujise şi la un francez o bucată de vreme, aşa incăt avu prilejul să inveţe ceva franţuzeşte; 'l auzeai intruna vorbind cu lingurile şi cu farfuriile sau cu motanii: atandé ma cher,

că te şterg acum şi pe tine; comant mousiu motan, toujours cu nasu 'n oală? Alon, sortez. că'ţi taiu coada. Dănilă avea ca ajutor pe Safta, o bucătăriţă de rănd, pe care vrea să o 'nveţe franţuzeşte şi care avea un respect şi o admiraţie fără margini pentru dănsul.

El se plăngea intr'una la Safta, că boerul ăsta nu-i boer mare; nu are nici tingiri, nici calupuri, nici sinii cum se cade; cu ce era să-i facă el măncare? dacă nu-i plăceau adeseori bucatele coconaşului, nu era vina lui. Dănilă mai avea şi defectul de-a fi tălhar; nici o dată nu-i mai ajungea unt şi zahăr; găinile veneau adeseori pe masă cu un picior şi fripturile pe jumĕtate; pe urmă nici cunoştinţele lui nu erau tocmai din societatea cea mai inaltă şi mulţi din ţiganii cari veneau să-l viziteze aveau rĕul obiceiu de-a lua din greşeslă vreun blid sau vre-un topor.

Vechilul Lepisschi era să mai stea numai vre-o căte-va luni incă in slujbă la Negradi, care voia să'l inlocuească cu fiul sĕu. Lepsischi era un polonez emigrat, invĕţase bine româneşte, isbutise a incredinţa pe mulţi proprietari că se pricepe in administrarea moşiilor. El fusese militar in viaţa lui, luase parte la lupte şi primise multe răni; dar cănd veni in ţară, nu ştia nici o meserie afară de-aceea de-a atrage increderea oamenilor in aşa numitele lui talente. Cu timpul căpătase oare-care practică, dar se găndea mai mult la mijloacele de-a se imbogăţi el insuşi, decăt a ingriji de cărmuirea moşiei ce i seincredinţase.

Sub dănsul erau vro căţi-va vătafi, dar nu vom vorbi decăt de Neculae Brusture :el era de-o statură

uriașă, avea o față lată și pălită de soare, niște buze groase și-un păr roșetic; măinile lui erau grozav de mari și avea niște degete ciolănoase, cari puteau să slujească de clește. Brusture era și vĕnător bun și simțea o mare plăcere de-a se intălni din când in când cu urșii. El era temut de țĕrani, cari ascultau mai ușor de dĕnsul decăt de vechil, mai cu seamă fiind că era și rĕutăcios.

Iorgu era bine vĕzut de toată lumea, căci ii lua pe toți cu binișorul și-i plăcea chiar să șuguească cu vătafii și cu grămăticii; dar după vre-o douĕ sĕptămăni de singurătate la moșie, și incă in timpul ernii, incepu să-i fie urăt. In zadar să ducea la primărie să sfătuească pe domnul primar Iordachi Nemțanu cum să ingrijească de sat, in zadar povățuea pe părintele Matei Țopărdea să dea pildă țăranilor stănd mai puțin la cărșmă, in zadar batjocorea pe orăndarul Ștrul Aisfeld că fură pe locuitori, toate aceste lucruri nu-l indepărtau de la găndurile lui. Ziua mai stătea prin grajd, se mai plimba cu sania pe cămp, sara aducea pe visitiul Iftimie să-i spună povești, dar tot ii era urăt de moarte.

In aceste imprejurări sosi vĕrul seŭ Petrache Zlotescu, numit de curănd notar la Luncești. Ei nu se intălniseră de vre-o trei ani și nu se cunoscuseră nici o-dată destul de bine; dar la munte, venirea lui Petrache era o fericire pentru Iorgu și in puține zile verii se imprietiniră cum se cade.

— Ai să stai la mine, aici la curte, și te-i duce in sat numai când o fi de trebuință să iscălești ceva.

— Ba am să mě duc acum de-ocamdată să věd dacă sunt ceva fete frumuşele; cea intăi chestiune de care voesc să mě ocup.

— Ai dreptate; nu te teme insă, că fac şi eu cercetări in astă privinţă. Am găsit chiar una căt se poate de plăcută, şi am vrut s'o aduc fată 'n casă, dar nu o lasă logodnicul dumisale Toader Fulger.

— Şi nu l'ai trimes cu vre-o insărcinare la Iaşi ori la Galaţi?

— Nu se poate, că-i bogat plăeşul, şi apoi se mai spune că e cel mai temut om din munţi.

— Las' pe mine atunci, cu autoritatea mea de notar am s'o indulcesc eu pe jupăneasa... Cum o cheamă?

— Irina.

Peste căteva zile urma să se facă o věnătoare de urşi, si Iorgu invitase pe mai mulţi proprietari din vecinătate, precum şi pe Valerianu dela Tulgheş. Negradi se dusese pentru-o septĕmănă la Iaşi, unde trebuea să se intălnească cu ministrul de interne, care făcea tocmai atunci o călĕtorie prin Moldova. Cucoana Agripina se folosi de aceasta spre a se duce cu Maria să vază pe Iorgu la munte. Ea nu uită să cheme şi pe Forăscu să o intovărăşească, cu atăt mai mult cu căt femeea acestuia era cam bolnavă şi nu putea să vină cu dĕnsul. Hristea Cozmescu, ca totdeauna, nu lipsea de-a merge şi dumnealui; el făcuse pe cucoana Agripina să-i destăinuească toate secretele ei, dar o incredinţa că nu are s'o vĕndă nici-odată, de vreme ce inţelegea că era greu pentru o femee ca cucoana Agripina să trăească cu un om atăt de

varvar şi de sgărcit cum era Negradi. Locotenentul Prisăceanu dela Păngăraţi şi vameşul dela Prisăcani Costică Uluceanu făgăduiseră că vor veni şi ei la vĕnătoare.

Valerianu sosi cel ăntăi la Lunceşti. El nu petrecuse de loc la moşie la dĕnsul şi căuta vr'un prilej să se intoarne in Peatra, fără a părea insă că vine pentru Maria. Cănd află de vĕnătoarea lui Iorgu, sări in sus de bucurie, ştiind foarte bine că va trebui să se intălnească din nou cu iubita lui. Iorgu inţelese repede cari erau simţimintele prietenului sĕu de peste Carpaţi şi 'i dedea a inţelege că din partea lui nu s'ar impotrivi cătuşidău-pe ţin la o căsătorie intre dĕnsul şi soră-sa. Petrache Zlotescu găsi că Valerianu e un băeat minunat şi zicea că, dacă ar avea fete de măritat, i le-ar da pe toate.

— Crezi tu că s'ar invoi ghiujul să aibă pe Valerianu de ginere? zicea notarul vĕrului sĕu.

— Babaca? de ce nu! Are dumnealui destule parale pentru ca să se mulţumească şi c'un ginere mai puţin bogat.

— Ascultă-mĕ pe mine, Iorgule; dacă va da bursucul fata, primesc să mĕ ineci intr'un poloboc de rachiu.

— Mai la urmă nu e treaba mea; voiu vedea ce găndeşte şi neneaca.

— Dumneaei? Ţi-aş spune eu ce găndeşte... dar să lăsăm vorba pe altă dată.

Zlotescu indemna pe Iorgu să cheme la vĕnătoare şi pe Victor Păsăreanu, pentru a face pe moşneag să crape de ciudă; dar ura lui Iorgu nu mergea pănă la atăta, şi ori cum fie, era mai pre

sus de orice indoială că Păsăreanu nu ar fi venit.

In căte-va zile, curţile se umplură de lume, şi in locul tăcerei in care erau cufundate de atăta timp, rîsăte şi vorbe de tot soiul se auzeau intr'una prin deosebitele odăi.

Vĕnătoarea era să se facă Duminecă.

Cănd sosi mult dorita zi, curtea se trezi mai de dimineaţă decăt de obiceiu. Toţi vĕnătorii se pregătiseră de cu sară, aşa in căt in foarte scurt timp fuseră gata de plecare. Cucoanele, cu ochii păinginiţi şi puţin gătite, eşiseră să'i privească.

Iorgu părea că merge la vre-o bătălie, atăt se ingrijea de toate şi poruncea in toate părţile.

— Haide repede, Iftimie, nu sta la vorbă; cănd e pe lucru, ştii că nu'mi place să şuguesc. Adă blana Mario; dumneata, Velnescule, ai să rĕmăi aici cu domnul Lepşischi...

Valerianu vorbea cu Maria, care-l ruga să nu se prea aventureze şi să facă vre-o nebăgare de seamă.

— Uşor 'ţi-se va putea intĕmpla vre-o primejdie... şi ştii că sunt persoane aici, cărora nu le-ar părea bine de una ca asta, zicea Maria zimbind.

— Să n'aveţi grije... eu nu mĕ grăbesc a mĕ duce la vĕnat decăt spre a mĕ putea intoarce şi mai repede inapoi.

Hristea Cosmescu voea să remănă acasă; dar cucoanele il rîseră intr'atăta in căt se hotărî să plece şi el cu tinerii.

— Te temi să nu te mănănce urşii, domnule Cosmescu?... Uite domnu Valerianu, care zice că ar merge şi la lei pentru mine...

— Tare aşi vrea să'l vĕd!... iaca merg şi eu...

mai mult ca să iau sama să nu se 'ntămple ceva lui domnu Valerianu, la care ţii mata atăta.

Forăscu se inbolnăvise de cu sara şi nici nu se sculase din pat. Subprefectul zicea că vina e tot a ursului. Zlotescu numai inţelegea a cui era vina.

— Şi chiar dacă ar fi aşa, Antoane, ce găseşti de zis? grăia Forăscu subprefectului; eu mě tem de urşi, dumneata te temi de şoareci.

— Ei! şoarecii sunt altceva...

— Cum altceva? Un om curagios nu se teme de nimic; dar dumneata, când vezi un şoarece, te faci galben la faţă şi tremuri ca un copil... de aceea ai opt motani la cancelarie...

Locotenentul Prisăceanu păstrase numai pantalonii de uniformă; imbrăcase un cojoc cu flori, şi avea o căciulă de oaiă, ţuguiată. Vameşul de la Prisăcani lua in rîs pe gramaticul Gălcea.

— Eu să fiu ca dumneata, n'aşi merge la vĕnătoare; m'aşi teme să nu capăt gălci.

Ferşterul Herr Carl se lăuda că are să impuşte el singur mai mulţi urşi de căt toţi ceilalţi impreună.

— Eu ştii barlog a lor... faci iese ursu, bum..!

Din sat venise primarul Iordachi Nemţanu cu vre-o căţi-va fruntaşi, vĕnători renumiţi: mazilii Ştefan Bursuc, Tanase Cobuz şi fraţii Toader şi Andrei Fulger.

Cel mai vestit dintr'nşii era plăeşul Toader Fulger, cel mai măndru muntean din Carpaţi! Era nalt la statură, cu plete mari negre, cu faţa smolită de soare şi cu nişte ochi mari şi pătrunzĕtori. Fulger ucise nenumĕrată mulţime de urşi şi de lupi, şi nimenea nu-l intrecea in cărmuirea plute-

lor: pe la Toance şi pe la chei trecea cu aceeaşi nepăsare cu care ar fi scoborît Siretul.

Toate fetele din sat mureau de dorul lui, dar el nu iubea de-căt pe una, Irina, cu care se logodise şi pe care era in curănd s'o iea de soţie.

Ţara romănească e foarte bogată in dobitoace de tot soiul (cu patru picioare), domestice, ca şi selbatice. Pe une-locuri lupii ajung pănă in marginea oraşelor in timpul ernei, vulpile pătrund cu obrăznicie prin găinării şi chiar somnoroşii urşi, umblănd vara după zmeură, se avĕntă pănă pe lăngă locuinţele oamenilor. In Carpaţi, fiarele sunt şi mai numeroase şi mai indrăzneţe de căt pe la cămpuri.

Vĕnătorii aveau de gănd să vĕneze toată ziua pe cămpiile ce se intind intre valea Bistriţei şi poalele Ceahlăului, sara să se odihnească la monastirea Durăului aşezată chiar la picioarele muntelui, şi a doua zi să se afunde prin munţi după urşi.

După vre-o douĕ ceasuri de mers, un lup se arătă in zare. Vĕnătorii se puseră la păndă: lupul era incă prea departe spre a fi nemerit, cănd o detunătură porni de după un arbor.

Iorgu se mănie foc şi intrebă:

— Cine a făcut copilăria asta?

— Doar n'am venit de flori de cuc tocmai pe aici, adaose Zlotescu. Ei aflară indată că subprefectul trăsese ca să sperie lupul:

— Am vrut să'l inştiinţez să se ducă; eu am copii, cucoane Iorgule, şi nu pot să mĕ joc cu zilele mele....

Cu toţii bufniră de ris.

Peste vre-o jumătate de ceas lupul fu intâlnit din nou şi ucis de gloanţele lui Toader Fulger. Atunci subprefectul se apropiă fără frică de lup şi incepu să'l piseze cu stratul puştei.

— Mai mănânci cărlani ! mai mănânci cărlani! na! Se vede insă că lupul nu murise de tot şi la loviturile suprefectului mai deschise odată ochii. Şeful plasei scăpă indată arma din mână şi o rupse de fugă spre cei lalţi vênători.

Cu cât inaintau spre munţi cu atât locurile deveneau mai pustii, omêtul mai mare şi fearăle mai dese. Deja Iorgu, locotenentul Prisăceanu şi Fulger mai uciseseră fiecare câte un lup, când la marginea unei păduri le eşiră inainte o mulţime. Acolo vênătorii avură de lucru şi mai fie-care lup primi câte doě gloanţe. Suprefectul susţinea că ucisese el singur cei mai mulţi, deşi nu trăsese de cât de trei ori, şi ca totdeauna fără folos.

— Dacă ne-a merge tot aşa, nu mai remâne pul pe faţa pămêntului, zicea el ; să-i lăsăm deacum in pace sărmanii, ca să avem ce vâna şi la anul...

— Lup nu : pun la pudure, respunse her Carl cu accentul sěu unguresc.

După ce umblaseră toată ziua pe câmpuri şi prin păduri, vênătorii ajunseră seara morţi de osteneală la Durău. Această mânăstire este infudnată in munţi şi nu se poate zări de cât după ce te-ai apropiat bine de poalele Ceahlăului, care se ridică dinapoia ei ca un uriaş. Vara ţi se pare că eşti intr'un raiu, atât de mult farmec respândeşte drumul boltit de crengile stejarilor, care duce la mănăstire, colinele inverzite ce se intind imprejurul ei, aerul cel recoros şi razele aurite ale soarelui,

căzênd pe nenumĕratele stănci de pe «deal» 1). Acum locurile erau triste, pline de zăpadă şi cerul noros. Biserica se ridică in mijlocul mănăstirei, in ogradă sunt respăndite vre-o douĕ-zeci de case bine ţinute şi prinse de una mai bine zidită şi mai mare, Arhondaricul. Un călugăr, slujitor al mosafirilor, făcuse foc prin odăi; vĕnătorii se uscau pe lăngă sobă şi aşteptau să le aducă de măncare. Părintele Egumen Arcadie se puse la vorbă cu dĕnşii. Sfinţia sa era cam de vre-o patru-zeci şi opt de ani, nalt, spătos, cu o barbă mare neagră şi cu nişte musteţi foarte respectabile. Dacă nu ar fi fost imbrăcat in călugăr, mulţi l'ar fi luat drept un haiduc sau cel puţin drept un hoţ de codru. El trăea bine, avea ceva bani, mulţi ziceau chiar că era bogat. Tot aceştia iscodiseră şi o mulţime de vorbe rele pe socoteala părintelui, vorbe pe cari le impărtăşim cetitorilor numai pentru a arăta cât de rĕi sunt oamenii in ziua de astăzi şi cum nu cruţă nici pe cele sfinte. Astfel ei ziceau că părintele trăeşte cu o ţărancă, că e un tălhar, că se indeletniceşte mai mult cu negustoria in Peatra şi in Neamţu decăt cu spăsenia şi că fură chiar din când in când căte o vacă sau vre-un alt dobitoc rĕtăcit prin munţi. De curănd un ţĕran venise dela Lunceşti să-şi caute un bou care apucase drumul spre munţi şi săteanul avusese obrăznicia să intrebe chiar pe sfinţia sa dacă nu l'au vĕzut. Sfinţia sa spunea vĕnătorilor că in viaţa lui nu furase nici măcar un viţel, dar că zărise boul ţĕranului preămblăndu-se liniştit pe marginea pădu-

1) Ceahlăul nu e decăt un deal pentru locuitorii dela munte.

rei, când un urs, eşit de nu ştiu unde, ii sări in spate; boul, simţind unghiile ursului in carne, se sperià şi-o apucă la fugă, şi era o minune să-i vezi cum se duceau amĕndoi in lume, unul călare peste altul!

In spre seară sosi la Arhondărie şi vestitul vătaf al lui Iorgu, Neculae Brusture, care voea să se iea la trântă dreaptă cu vr'un urs. Zlotescu puse rămăşag cu Iorgu că are să-i poată indoi un deget, ceea ce nimeni nu reuşise să facă până acuma. Se inţelege că perdu rămăşagul. Numai Toader Fulger se lăuda că e in stare să trântească pe Brusture, nu o dată, ci de zece ori.

A doua zi, pe la zece, vĕnătorii erau in pădurea de pe Ceahlău, singur subprefectul Anton Cămărescu remăsese la Durău.

— Cu lupul tot mai merge să ne luăm la harţă, dar cu ursu baiu.

Zlotescu plecase inainte cu Hristea şi cu Valerianu; locotenentul de la Pangaraţi se pusese de pândă in altă parte cu vameşul. In alt loc se aşeză Ştefan Bursuc şi Cobuz, mai incolo fraţii Fulger, şi in sfârşit Iorgu şi Neculae Brusture.

După vre-un ceas de aşteptare, Brusture se supără:

— Cucoane Iorgule, eu m'am săturat să stau aici; fiind că nu vine ursu la noi, mĕ duc eu la dĕnsul; mata, dacă vrei, dute inapoi la ceilalţi boeri.

— Pleacă, eu rĕmân aici.

Brusture plecă şi peste câtva timp Iorgu 'l pierdu din vedere.

Iorgu nu fusese nici odată la venătoare de urşi,

dar nu simţea nici o frică şi avea mare incredere in puşca sa.

Nu trecu multă vreme, şi el vĕzu inaintea sa, la oare-care distanţă, pe regele pădurilor noastre: era un urs mare şi fioros, cum nu pot să şi'l inchipuiască acei ce n'au vĕzut decăt urşii ţiganilor.

La o asemenea vedere, Iorgu simţi că i se sbărleşte pĕrul pe cap şi incepu să tremure. Ursul venea mereu spre dĕnsul mormoind. Primejdia era mare. Tiranul vĕnător simţi că e vorba de viaţă şi de moarte; cu toată frica puse arma la ochiu, şi cănd fiara nu mai fu decăt la căţiva paşi şi se sculase in douĕ picioare, trase piedeca: ursul fu lovit in piept, răcni selbatic şi se aruncă dintr'o săritură pe vĕnător, căruia 'i scăpase arma din mănă. Deja laba ursului se abătuse peste dĕnsul şi rupĕndu'i carnea de pe umĕr se gătea să'l sfăşie, cănd un glonte, venit din depărtare de după nişte arbori, lovi pe urs drept in inimă şi'l ucise pe loc.

Ce era?

Toader Fulger se despărţise de la o vreme de fratele sĕu şi apucase drumul mai in spre munte.

De odată auzi o detunătură şi intorcĕnd rĕpede capul vĕzu cele ce se petreceau. Intr'o clipă 'şi luă hotărirea şi, făcĕndu'şi cruce, chiti cu sănge rece.

Ceilalţi vĕnători fuseră inştiinţaţi de intĕmplare şi sosiră indată. Iorgu era greu rănit şi pierduse cunoştinţa. El nu'şi veni in fire decăt in vale la Durău. De acolo o sanie 'l duse in grabeă la curt.

Astfel se măntui petrecerea şi toţi vĕnătorii se intoarseră trişti şi abătuţi. Işi poate inchipui ci-

neva ce simţise mama şi sora lui Iorgu, remase la curte, când ĕl aduseră rănit. Cucoana Agripina era să moară de supărare şi Maria se făcu galbenă ca ceara. Hristea plecâ in grabă la Pîatra să aducă un doctor. In spre ziuă sosi Marinescu şi'i dete cele d'intâi ingrijiri nenorocitului vĕnător.

Valerianu stătea tot timpul pe lăngă Maria şi căuta să o măngăe incredinţănd-o că rana fratelui ei nu e primejdioasă şi că in căteva sêptĕmâni are să fie tot atât de sănătos ca şi inainte; el mai găsea mijlocul să'i spună şi o mulţime de alte lucruri plăcute, cari o mai astămpărau.

— Mai bine cădeam eu sub laba ursului; aşi fi avut fericirea să nu vĕ vĕd plăngănd.

— Bietul Iorgu!... oare nu-o să i se intămple nimica?... tare mĕ tem... Şi Maria incepea din nou a plănge; ea lăsâ odată să'i cadă fruntea pe umĕrul lui Valerianu, care, ne mai ştiind ce să'i spună şi cum să-o măngăe, o sărută cu foc. Ea se retrase repede, se duse lăngă frate-seu şi nu mai dete ochi cu tĕnĕrul transilvănean pănă in momentul când plecaseră cu toţii spre Piatră.

Iorgu avu mai intăi nişte friguri, dar cum 'i trecură i-l duseră in Peatră. Rana incepuse a se maî inchide puţin, 'i trebuea insă să stea mult timp in casă şi să se caute bine pentru a se indrepta cu desăvĕrşire. Cu toată supărarea lui, Negradi se simţi mişcat la vederea fiului sĕu rănit şi ziua ăntăi stătu mai tot timpul lăngă dănsul. Cuconul Dimitraki era cel mai scărbit din toţi şi se jeluea la toată lumea.

— Eaca la ce l'aţi adus! munte v'a trebuit, munte aţi găsit!

Cucoana Agripina uită pentru cât-va timp dragostea pentru Forăscu, care venea mai rar pe la dânsa. Iubirea ei de mamă era mai tare de cât dorul pentru advocat.

Valerianu venise şi el in Peatră, pentru a intovăroşi pe Iorgu şi pentru a-i ţinea de urât până ce era să-i fie mai bine. Intre acestea sosise şi doctorul Burdea de la spital de la Neamţu, chemat şi de Hristea Cozmescu, a căruia soţie nu se mai sculase din pat. Burdea era cel mai cunoscut doctor din judeţul Neamţului, lucru foarte uşor pentru un om care studiase in Paris şi fusese intern al spitalelor. De mult studiu insă, sau din alte pricini, mintea lui nu prea era teafară şi toată lumea ii vorbea cu cea mai mare băgare de samă, ca nu cumva să-l supere prin vr'un cuvênt nepotrivit sau nerespectuos. El asigură că Iorgu va putea să-şi reia ocupaţiile după trei sau patru sĕptămâni.

Maria şi Valerianu se intâlneau când in odaia lui Iorgu, pe care căutau să-l distreze prin fel de fel de istorioare, sau in salon, unde erau mai liberi şi puteau să vorbească ca şi in trecut. Iubirea lor crescuse şi Valerianu n'avea decât sĕ spună un cuvênt pentru ca Maria să fie a lui, dar inţelegea foarte bine că, in imprejurările in cari se afla familia din pricina boalei lui Iorgu, era de datoria lui să aştepte până mai târziu.

După ce'şi mai veni lumea 'n fire, incepură cu toţii să se gândească la dibaciul şi curagiosul plăiaş, care scăpase pe Iorgu de la moarte. Cucoana Agripina, după ce-i mulţămi de o mie de ori, voi

să-i dăruească o sumă foarte mare; dar cu toate rugămintele, Fulger nu voi să primească.

— Nu-şi face cine-va datoria pentru bani, cuconiţă.

Iorgu, când fu mai bine, trimese pe un om săl cheme, crezĕnd că va reuşi să-l induplece. Dar el nu mai era in sat; plecase in Transilvania.

VII.

Peste vre-o două septămâni, Iorgu putu să se scoale din pat şi lumea incepu să se mai liniştească. Valerianu fu nevoit să se intoarne din nou pentru cât-va timp la Tulgheş; dar, inainte de-a pleca, se hotărî să vorbească lămurit Mariei. Era o seară minunată. Ninsoarea incetase de mult timp şi zăpada se intindea strălucitoare la fereastră.

— In zori de ziuă trebue să plec, fără să ştiu când vĕ voiu mai vedea, 'i zise Valerianu.

— Nu atârnă decât de voinţa dumitale.

Valerianu tăcu pentru un minut şi inimile amândorora băteau cu tărie.

— La ce să mai ascund incă o simţire pe care poate că aţi descoperit'o? Mi se pare că a sosit timpul să vĕ destăinuesc că dela venirea mea in Peatra nu m'am putut opri de-a vĕ iubi şi am gândit că cea mai mare fericire pentru mine ar fi atunci când această iubire ar fi impărtăşită...

Valerianu luă mâna Mariei, care nu o retrase, şi mult timp incă amândoi tinerii stătură impreună vorbind de iubirea şi de fericirea lor viitoare.

La intoarcere, când Iorgu era să fie insănătoşat pe deplin, Valerianu 'i făgădui să o ceară in căsătorie.

Cu timpul, lucrurile incepură a merge ca şi mai nainte. Cucoana Agripina 'şi reluă traiul pe care'l ducea cu o lună mai in urmă şi Forăscu se arătă earăşi foarte des pe la dânsa, de câte ori Negradi se ducea pentru vre-o călătorie mai indelungată pe la ţară sau pe la Roman. Lumea de prin casă inţelese dela o vreme ce caută Forăscu atât de des pe la curte, şi dintre toţi cuconul Dimitraki fu cel mai mâhnit. Slugile vorbeau toată ziua numai de dragostea cuconiţei şi o plângeau cum la vērsta ei 'i mai venea să-şi bată joc de bărbat şi de copii.

Cucoana Agripina insă nu băga pe nimene in samă şi nu se păzea de loc. Când venea Forăscu la dânsa, se inchidea cu el in odae şi nu mai primea pe nimeni. Pe Maria o trimetea intr'una pe la prietine şi pe cuconul Dimitraki 'l insărcina cu treburi. De se intâmpla in vre-o zi să nu vadă pe Forăscu, se făcea rĕutăcioasă şi căuta pricină la toată lumea. Pe bărbatul ei nu mai putea să-l mai sufere şi pentru cel mai mic lucru se sfădea cu el. Intr'o zi 'i vorbi chiar de despărţenie.

Negradi insă era singurul om in Peatra care nu ştia ce face femeea lui. Tot oraşul de altmintrelea nu vorbea de o bucată de vreme decât de nebunia cucoanii Agripina. Lumea, care de vr-o sĕptămĕnă nu mai aflase nimica nou, se folosi cu fericire de prilejul ce i se arăta să mai vorbească ceva rĕu pe srcoteala unei femei pe care o invidiau mulţi.

Vorbele şi minciunile de la casă la casă, cari de un timp in coace mai incetaseră puţin, incepură din nou; şi indată ce vre-o cucoană afla cel mai mic lucru despre cucoana Agripina sau despre Forăscu, ori de vr-o sfădălie intre Negradi şi femeea lui, alerga incăntată la vecina ei şi 'i istorisea toate cele intĕmplate. Sara toate mahalalele cunoşteau faptul şi bieţii prietini aveau cu ce se petreacă «soareaua».

Femeile cele mai inverşunate in contra purtării Agripinei erau cucoanele Aristiţa Uluceanu şi Frăsina Alimpici, cari umblau din casă 'n casă şi istorisau cele vĕzute sau auzite. De căt-va timp ele incepură să nu mai fie aşa prietine din pricina curţii ce le făcea amăndorora ajutorul primarului, Savel Cămărăscu. Intr'o zi chiar ele se sfădiră de-a binele şi Frăsina Alimpici, pentru ca să-şi resbune, se hotărî să spună Agripinei ce rĕu vorbea de dănsa prin lume tocmai prietina ei Aristiţa.

— Ce mai faci, soro dragă, de ce te araţi aşa de rar pe la noi? intreabă cucoana Agripina pe Alimpicioaia.

— Am avut o mulţime de treburi, ba cu dulceţuri, ba cu grijitul pentru sĕrbători... dar să nu crezi cumva că te-am uitat cătuşi de puţin. Ba incă me ocup foarte mult de dumneata, indată ce aflu că ai vre-o supărare, că eşti in vre-o primejdie...

— Ce supărare? De ce primejdie 'mi vorbeşti?

— Trebue să ştii mai bine decăt mine; dar drept să-ţi spun, eu nu cred nici un cuvĕnt din ce se vorbeşte prin lume.

— Ce s'o fi vorbind? pe semne au inebunit oamenii să se lege acuma şi de mine...

— Asta le spun şi eu... dar vor sĕ mĕ creadă? Forăscu 'ncolo, Forăscu 'ncoa...

— Forăscu? Fiind că are treabă omul cu bărbatul meu, apoi trebue să luaţi lucrurile la inţeles?

— Eu? ferească Dumnezeu! tocmai vineam să'ţi spun că, dacă este vre-o persoană care-ţi vrea rĕul, nu sunt eu aceea, ci... ia'n ghiceşte?

— Ştiu eu....

— Aristiţa...

— Aristiţa?

— Chiar dumneaei! dumneaei merge din casă 'n casă şi iscodeşte toate minciunile de care'i plin tĕrgul; se jură la toţi că te-ai dat in amor cu bărbatul Săltichii, că te sfădeşti intr'una cu cuconu Alecu, şi câte şi mai câte...

— Adevĕrat spui, soro dragă?

— Să n'am parte de ochii din cap...

— Ei lasă atunci jupăneasă Aristiţo, 'ţi-oiu arăta eu cu cine ai a face; ţi-oiu resplăti eu prietinia ce'mi arăţi!

Şi cucoana Agripina se sculă in picioare şi se plimba mânioasă prin odaie.

— Aşa 'i că frumoasă solie ţi-a jucat? şi dacă nu i-aşi fi spus de-o mie de ori să tacă! aşi, ţi-ai găsit... mai a dracului bătea darabana.

— Lasă... ĕi vedea dumneata.

— Vii desearĕ la soarea la cuconu Lascaraki Petreanu?.. are să fie şi ea acolo, s'o vezi ce mutre face...

— Nu era să mě duc, dar dacă'i aşa, am să viu şi eu...

— Adevěrat e, mě rog, că cuconu Alecu are de gănd să insoare pe musiu Iorgu cu nepoața lui Buduşcă?

— Să ieie Iorgu pe Lenţa, pe moachea ceea, care n'are nici un ban? doar n'o nebunit! de unde ați mai scos'o şi pe asta? odată cu capul nu l'aş lăsa pe băiat să'mi aducă strămbătura 'n casă, să ştiu bine că crapă Alecu de ciudă.

Eşind de la Agripina, Frăsina Alimpici respăndi prin mai multe case vorba, că Iorgu are să iea pe Lenţa şi că chiar cucoana Agripina i-ar fi spus aceasta.

In acea zi era să fie petrecere la cuconu Laskacari Petreanu, a căruia fată implini snoě-spre-i zece ani. Mai multă lume insă aflase de la cucoan, Nastasia Bogoslov că Profiriţa era cu doi ani mai mare decăt spunea tată-sěu. Cucoana Nastasia ěşi aducea foarte bine aminte că rěposata soţie a lui Lascaraki, cu o lună inainte de facere, făcuse prezent un cărucior nepotului ei Vasilică, care atunci implinise tocmai patru ani.

Aceeaşi lume, care cu o sară mai 'nainte petrecuse la doctorul Marinescu şi cu doě seri mai 'nainte la deputatul Gusgan, se intrunea acum la Petreanu.

Pe la opt ceasuri incepură a veni maiorul Proici, Părintele Mihalaki şi Hristea Cozmescu, a cărui femeie zăcea intr'una.

— Sěrmănica! mai bine ar stănge-o Dumnezeu! zicea Sfinţia sa părintele Mihalaki cu-o adevěrată durere de inimă. In adevěr, nu ştim din ce

pricină, de-o bucată de vreme nu mai murea nimeni cum se cade in Piatra; nu e vorba, anghina de cătva timp trimisese pe ceea lume o mulţime de copii; dar alt-ceva e cănd moare vre-un om in toată firea! Primarul Cosmescu era speriat de respăndirea boalei şi se inţelesese cu doctorul Marinescu şi cu Arghir ce mĕsuri să iea impotriva ei. După multe discuţii, se hotărî: că părinţii sunt datori să dea de ştire până 'n douĕ-zeci şi patru de ciasuri la primărie, indată ce ar prinde de veste că vre-un copil de-ai lor e bolnav de anghină. Iorgu spusese lui Hristea că mai bine s'ar ocupa de curăţenia oraşului, unde uliţi intregi zăceau in cea mai mare murdărie. Hristea era să cerceteze tileste lucruri la anul, indată după alegerea noucu consiliu municipal.

Maiorul Protici avusese de curĕnd o nenorocire şi era foarte supărat. El strănsese ceva bani şi'şi făcuse o casă cu puţine odăi, dar cu douĕ rănduri. Ambiţia lui era să o aibă cu douĕ rĕnduri, chiar de ar fi făcut'o cu douĕ odăi numai. Arhitectul casei fu domnu maior Protici in persoană; cu toate rugămintele prietinilor, el nu voi să asculte nici un sfat şi se hotărî să dea el insuşi planul casei.

— Am făcut eu multe in lumea asta, apoi o o casă n'am să pot face?

După ce acareturile fuseră gata, maiorul vĕzu cu mirare că uitase să facă scări de la rĕndul intăi la al doilea. Când voi să indrepte greşala, sau din pricină că pietrarii nu inţelesese planul maiorului, sau că maiorul nu'şi lămurise bine planul, dar un zid intreg se risipi.

Acum nu mai ştiea ce să mai facă şi era amărît de tot.

In curênd sosiră şi ceilalţi invitaţi, anume: doctorul Marinescu cu nevasta şi cumnata sa, Arghir, Săcultea şi mai in urmă şi Sotir. Acest din urmă devenise «bobocelul» Petrii; nicăiri nu se dedea vre-o soarea fără ca să'l invite, şi cucoanele şi'l smulgeau una de la alta. Dacă se intêmpla să fie mai multe petreceri in aceeaşi seară, de dimineaţă era luptă cine să'l aibă, şi douĕ sau trei trăsuri ĕl aşteptau la scară cu porunca să'l aducă pe sus.

Incepuse să ningă şi fulgii cădeau cu grămada; intre aceste, sosise şi căpitanul Dornea cu locotenentul Mihăilescu, cel dĕ'ntăi de la dorobanţi, al doilea de la pompieri; amĕndoi insă purtau caloşi şi nu ieşeau nici odată pe ploaie fără umbrele.

Pe la 9 ore, toată lumea era adunată.

Vasile Bogoslov publicase de curĕnd o poezie in «Aurora» şi o dedicase Profiriţei, ceea ce supără foarte tare pe cuconul Lascaraki, aşa in căt poetul fu rĕu primit.

Bărbaţii se şi puseseră la cărţi şi preste vre-un ceas erau atăt de ocupaţi in căt păreau că joacă de douĕ zile intr'una. Substitutul Săcultea şi cu Arghir se invărteau intr'una in jurrul Profirei şi'i spuneau lucrurile cele mai dulci.

Ei deveniseră acuma duşmani de moarte şi căutau să se batjocorească unul pe altul inaintea ficei lui Petreanu.. Săcultea avuse treabă mai toată ziua la tribunal şi seara cu nişte jidani, cari aveau a douazi un proces. Să nu socotească cineva de aicea că Săcultea era necinstit, fiindcă avea a face

cu jidani ; cine scapă de ei? şi chiar dacă jidanii aveau adouazi proces la tribunal, nu urmează numai decăt că veneau să-l mituească.

Indată ce fu liber, Săcultea se imbrăcă repede şi veni la Petreanu ; pe drum insă 'şi aduce aminte că nu s'a ras şi intră la un coiffeur, care avea drept firmă : «Aici şade feciorul lui Moise bărbierul.» Feciorul lui Moise voi să radă repede pe domnul substitut, care era grăbit, şi din nebăgare de seamă i-l tăiă la obraz pe o intindere de două degete. Săcultea trase două palme jidanului, şi la eşire nu-i plăti nimic.

— Ce ai la obraz musiu Săcultea? 'l intrebă Profira vĕzĕndu'l atăt de sgăriat.

Substitutul se făcu că n'aude.

— Să vĕ spun eu ce are, respunse Arghir, care 'l vĕzuse eşind dela bărbier ; domnul Săcultea a inceput a face iconomii şi se rade la jidani ; la feciorul lui Moise bărbierul,—adaose el rîzĕnd.

Toată lumea rîse prin prejur.

— Minciuni spui, strigă Săcultea roşu la faţă. Apropiindu-se de doctor adause : Lasă că ţi-oiu arăta eu afară, măi mojicule!

Frăsina Alimpici vorbea şi ridea cu Aristiţa Uluceanu, cănd intră cucoana Agripina. Repede Frăsina se despărţi de prietena ei, şi eşi inaintea femeii lui Negradi.

— De ce n'a venit şi musiu Iorgu? intrebă Profira, am auzit că s'a insănătoşat...

— Trebue să mai stea incă douĕ septămăni in casă, respunse cucoana Agripina.

Sotir vorbea cu Savel Cămărăscu şi cu maiorul Protici. Femeea lui Marinescu şi cucoana Săftica

a lui Forăscu ascultau şi ele. Tĕnărul prezident căuta să le arate că el este un om luminat, că nu crede nici in Dumnezeu, nici in facerea lumii in şase zile, nici in Adam şi Eva.

— Eu sunt darvinist...

— Ce-i aceea? intrebă Cămărăscu.

Şi Sotir le lămuri cum toată lumea invĕţată crede astăzi că omul se trage din momiţi. Cu toţii bufniră de rìs.

— Bine, intreabă maiorul Protici, dacă omul se trage din momiţi, cum ne spui dumneata, atunci de ce nu mai ies şi astăzi oameni din momiţoi?

Sotir nu ştiu ce să respundă şi le zise: Poate crede lumea că eu spun minciuni? Ceea ce vĕ istorisii, le-am cetit intr'o carte, pe care pot să vi-o imprumut, dacă voiţi.

Aristiţa Uluceanu intămpinase pe femea lui Negradi, şi căuta să lege vorbă cu dĕnsa; Agripina insă nici nu voea să o bage in seamă.

Ca totdeauna, cea mai mare parte din bărbaţi se pusese să joace'n cărţi, ear cucoanele remaseră singure şi vorbeau de rochii şi de despărţenii.

— Auzi dumneata caraghiozlic! casierul Găluşcă să se despartă aşa nitam nisam de femeea lui! zicea femeea lui Marinescu.

— Nici n'o fi patru luni decănd s'or luat, adaose madam Forăscu.

— Se zice că el s'a incurcat cu femeea spiţerului Kecskemet...

— De mult! acu o ştii; d'apoi nici ea nu-i mai de treabă... prea şuguea dumneaei cu directorul ăst nou dela gimnaziu: un muntean fudul şi obraznic.

— Poate o lua-o el mai la urmă...

— Mai ştii ?

— Dar de istoria locotenentului Prisăceanu aţi auzit ? intreabă cucoana Aristiţa Uluceanu...

— Ce istorie, ma şer ?

— Cum, nu ştiţi nimica ? n'aţi auzit c'a prins pe femeea lui cu Păsăreanu cel tĕnăr?...

— Elei ! respunseră mai multe cucoane.

— Asta nu-i adevĕrat ! e o iscodire de-a dumitale, care nu ai a face alt nimic toată ziua de cât să te legi ba de unul ba de altul... zise cucoana Agripina mănioasă.

— Eu ? poţi să 'ntrebi...

— Nu-i adevĕrat ! nu-i adevĕrat, chiar azi dimineaţă a fost ofiţerul la Iorgu, şi era vesel şi liniştit ca totdeauna.

— Eu n'am nici un interes să spun minciuni şi mĕ mir ce insemnează mănia asta, respunse Aristiţa, care, deşi supărată, nu voea să se strice cu femeea unui om atăt de insemnat in judeţ ca Negradi.

— Ai sau n'ai interes, asta nu-i treaba mea... Mai bine ai face cucoană Aristiţă să te ocupi mai mult de dumneata şi să laşi pe cei-l'alţi in pace. Dacă 'i chestia de vorbe, ar trebui să iei sama ce se vorbeşte pe socoteala dumitale...

Cele-l-alte cucoane stăteau inmărmurite prin prejur şi nu indrăzneau să zică nici un cuvĕnt. In cealaltă odae se auzea intr'una:

— Hait ! ai sfeclit'o căpitane... eaca... popa... şi ear popa de trei ori de-a răndul.

Era glasul lui Hristea.

— Pe socoteala mea? intrebă Aristiţa. Tare aşi vrea să ştiu ce se vorbeşte...

— Ai vrea să ştii? Nu mě face că acuşi spun tot... strigâ Agripina infuriată.

— Cucoană Agripină! linişteşte-te mě rog matale, intimpină Frăsina Alimpici, căreia 'i plăceau cele ce se petreceau.

— N'ai decăt să spui; nu 'mi e frică că m'oiu roşi... dacă'i pe-aceea, aşi putea să spun şi eu ceva despre dumneata care nu ţi-ar prea prii.

Din vorbă 'n vorbă, cucoanele ajunseră să'şi arunce vorbe foarte groase 'n faţă.

— Trăeşte cu fratele subprefectului...

— I-l inşeală pe bărbatu-sěu cu Forăscu!

— Cucoană Agripină! madam Uluceanu! strigau cele-l-alte cucoane, cari căutau să le astămpere.

Bărbaţii se sculaseră de la cărţi şi priveau cu mirare. Alecu Negradi, care auzi cele din urmă cuvinte ale Aristiţei, se sculă repede şi veni in salon turburat. Toată lumea tăcea. Femeea lui Forăscu leşinase, ear bărbatul ei ingălbinise şi se făcea că are treabă in altă odae.

Petrecerea nu putea să mai dureze şi peste vre-un ceas toată lumea se intoarse acasă vorbind despre intemplarea din acea sară.

— Are să fie bocluc, zise Bogoslov eşind.

— Cum n'o mai fost! adaose locotenentul Mihăilescu.

Săcultea se opri in uliţă la vre-o sută de paşi departe de casa lui Petreanu şi aştepta pe doctorul Arghir. In curěnd sosi şi acesta şi dědu prin intunerec peste substitut.

— Aha! mata eşti? te aşteptam săţi arět eu

aicea acum să'ţi mai baţi joc de oameni aşa fără nici un rezon...

Şi măna substitutului intrase deja in părul lui Arghir, care respunse cu vr-o doi pumni la fălci.

— Lasă de pĕr că te calicesc! striga doctorul, ce ţinea foarte mult la frizura sa.

Substitutul insă 'l trăgea mereu de chică şi'i mai dedea căte-un pumn, cănd in dreapta, cănd in stănga.

— Vrai să mĕ desconsiderezi in ochii demoazelei? Na! căine de cioclu!

— Am să'ţi fac proces tălharule... respunde Arghir lovindu-l cu piciorul. De la o vreme incepură a vorbi şi a se batjocori amĕndoi d'odată şi loviturile devenirǎ mai dese şi mai bine indreptate. Săcultea trăgea mereu pe duşman spre dănsul, cănd deodată piciorul lui dădu intr'o groapă astupată cu omĕt şi alunecă intr'ĕnsa urmat de doctor. Luna eşise de după un nor şi privea nepăsătoare la cei doi luptători, cari voeau să se şteargă de pe faţa pămĕntului. Cănii incepură a lătra prin imprejurime. De la o vrme, sdrobiţi de oboseală şi ingheţaţi de frig, ei se săturară de luptă şi se indreptară fie care spre casă, unul in dreapta, celalalt in stănga.

— Te-oiu prinde eu altă dată, strigă Arghir de departe, am să te jupoiu de piele.

— Am să te dau la căni.

Pe cănd rivalii visau in patul lor la sluta moştenitoare a lui Petreanu, Profira visa la Iorgu, şi Iorgu la Paris. Noaptea se intinsese peste oraşul Petrii, cufundat in cea mai adăncă linişte şi in visurile cele mai deosebite. Fericiţii locuitori ai capitalei ju-

deţului Neamţu duc o viaţă liniştită, ferită de nesocotitele năzuinţi şi neastămpăratele ambiţii ale orăşenilor mari; găndirea lor d'abea trece de capetul uliţii sau peste acoperemĕntul vecin; viaţa se strecoară astfel cu mare repeziciune, părănd c'ar fi un vis. Căţiva Petreni insă se intorceau neliniştiţi in pat: Alecu Negradi se găndea la cele spuse de Aristiţa, şi se intreba: să creadă, să nu creadă? Mintea lui urzea planuri peste planuri şi zorile 'l surprinseră ăncă deştept. Femeia lui, pe de altă parte, se socotea ce va trebui să facă de acum inainte.

Ea nu se sculă din pat a douazi, spunĕnd că o doare capul, şi Forăscu nu se arătă de loc pe la curte. Negradi se făcu că a uitat tot ce se petrecuse seara trecută; 'şi puse insă 'n minte să nu mai intre nici intr'o voe a femeii lui, să fie căt se poate de rece cu dĕnsa şi să restrăngă şi mai mult ăncă cheltuiala casei.

Ori şi căt de multe sfădeli ar fi avut el cu nevasta lui şi ori şi căt de supărat era pe dĕnsa de o bucată de vreme, totuşi nu crezuse nici odată că Agripina ar fi putut să ajungă pănă a-i fi necredincioasă. Nu mai ţinea la dĕnsa, dar se simţi atins in demnitatea lui de bărbat, in cinstea lui de om respectat de toţi. Uneori se resgăndea; ştia căt de vorbareţe şi de reutăcioase sunt femeile intre ele şi 'şi inchipuea că cele ce spusese Aristiţa nu erau decăt nişte vorbe fără temeiu. Vermele indoelii insă intrase in sufletul sĕu şi din acel minut nu mai avu nici pace, nici bucurii. Cu copii vorbea şi mai puţin decăt inainte şi căuta să 'şi resbune intr'un chip oare-care atăt pe

Forăscu, cât şi pe nevastă-sa. Singurul om, căruia ii destăinui supărările sale, fu Hristea Cozmescu.

Hristea, ca şi mai nainte, era prietenul casei şi ştia secretele familiei. De când fu prinsă cu Forăscu, Agripina 'l asculta in toate şi nu l'ar fi jignit câtuşi de puţin intru ceva pentru nimic in lume, de frică să nu fie dată pe faţă. Hristea, in loc de-a fi obraznic, se arăta foarte supus ei şi părea că el ii intră in voe.

După cele ce se intâmplaseră la Petreanu, Cozmescu o sfătuia să tacă, să nu mai primească pe Forăscu pentru câtva timp, şi se insărcină el s'o apere pe lângă Negradi. Faţă cu bărbatul ei ănsă, se infăţişă cu totul altfel : in loc de-a o apĕra in ochii lui, căuta să o arate şi mai vinovată decât era in realitate. La inceput fusese puţin de altă părere decât Negradi; dar vĕzĕnd că el e nestrămutat in cugetul sĕu, părăsi orice incercare de a mai lua partea cucoanei Agripinei. Mai mult de cât ori când Hristea avea nevoe de Negradi şi trebuea pentru aceasta să-l măgulească şi să se arate mai supus decât totdeauna. Negradi era acum deputat, om cu inriurire, cunoscut cu ministrul de interne pe care 'l vĕzuse de curând, şi putea să-l sprijine intr'o afacere foarte primejdioasă.

In adevĕr, nu mult după alegerea lui Hristea ca primar al oraşului, se făcu oare-care svon prin tĕrg despre puţina cinste ce punea el in administrarea averii tĕrgului.

Aceasta nu insemna mare lucru ; s'au mai vĕzut primari necinstiţi pe aiurea şi chiar prin Peatra, fără ca lumea să se inspăimânte câtuşi de puţin şi fără ca primarul să păţească ceva. Hristea insă avea o mulţime de duşmani, intre alţii pe ve-

chiul primar Buduşcă pe care 'l inlocuise şi care era şeful unei clice ce căuta să 'l rostoarne. Buduşcă şi cu ceilalţi dăduseră la lumină prin gazete, precum şi prin raporturi la minister, o mulţime de «tălhării», dacă pot să mě exprim astfel, ale domnului primar. Intre altele se spunea că Hristea «fură» lemnele primăriei, pe cari le plăteşte mai scump decăt se vĕnd de obiceiu pe piaţă; că banii votaţi pentru paveluirea stradelor intră in punga dumisale şi a domnilor consilieri Protici şi alţii; că fanarele nu se mai aprind de o bucată de vreme; că şcoalele cădeau in ruină; că pompe noui nu s'au cumpărat şi că domnul primar imprumută banii comunei cu dobĕndă pe la prieteni in folosul dumisale. Gazetele din opoziţie de prin capitală strigau cumplit in potriva «prevaricaţiunilor» şi a «sustragerei de bani publici» a părintelui Petrii.

«Jaful e la culme! incă un an de zile cu acest regim, şi vom putea să zicem: finis Romaniae!» Astfel termina un ziar din Bucureşti. Pentru a da şi mai mult la lumină hoţiile lui Hristea, acelaş ziar lăuda foasta administraţie a lui Buduşcă, care trecuse la opoziţie. Mulţi petreni insă, dar această veste o dăm sub toată rezerva, spuneau că Buduşcă fusese şi mai mare tălhar de căt Cosmescu.

Ori-cum fie, Hristea putea să fie tras in judecată şi avea nevoie de tot sprijinul lui Negradi şi a prefectului care'l numise. De curĕnd un deputat făcuse o interpelare in cameră asupra «chestiunii de la Piatra», şi guvernul fu nevoit să rĕnduiască o anchetă.

Negradi 'i făgădui sprijinul sĕu, dar nu făcu nimica pentru el, căci era prea zăpăcit de nenorocirile familiei sale pentru a se mai ocupa şi de interesele altora. Hristea 'i făcuse un rĕu nespus intărindu'l in prepusul sĕu, şi acum bietul om se afla intr'o stare de plăns. Ori unde intorcea ochii nu intălnea decăt feţe posomorite şi inimi inchise. Iorgu inşelase toate aşteptările sale şi nici la munte măcar nu reuşise, unde era aproape să fie ucis de urs; Maria asculta pe mama ei şi se arĕta foarte rece cu dĕnsul; advocatul, in care avusese incredere fără margini, nu era decăt un om de nimica; şi insuşi femeia lui ĕl făcea de risul oamenilor tocmai la bĕtrăneţe.

Pe lăngă acestea, afacerile băneşti mergeau şi mai rĕu; bani nu mai intrau deloc, şi negustorul de la Galaţi scriea că nu poate să trimeată pentru moment banii ce i se ceruseră.

In aceste imprejurări sosi şi anul nou; pentru o clipă Peatra păru mai vie: vedeai mai multă lume pe uliţi şi mai bine imbrăcată, trăsurile, săniile mergeau de la o casă la alta cu cheretismosul, şi pe ici pe colo auzeai căte-o scripcă. Sara se dedeseră mai multe baluri, intre altele la deputatul Vasile Guzgan şi la cuconul Vasile Cruceanu; nu trebue uitat că şi tinĕrul Bogoslov se numea Vasile, el insă nu fusese pănă acuma nici primar, nici sub-prefect, nici comisar măcar, aşa in căt mijloacele nu'i ingăduiau să dea baluri. In ajunul sfăntului Vasile, pe la opt ore, incepuseră a umbla oamenii cu uratul: pe la o mulţime de fereşti colinde cari se obicinuiesc in toată ţara, buhaiul răgea intr'una, clopotul se intrecea cu buhaiul, şi din

când in când pocnituri de bice şi «mânaţi mëi! hăi! hăi!» turburau linîştea nopţii pănă 'n depărtare. Cânii, ca in totdeuna, intovărăşeau cu hămăitul lor strigătele colindătorilor. Astfel un nou an ěşi făcea intrarea in Peatra; nimeni ănsă nu putea să ştie ce are să aducă fie-căruia: scărbă sau bucurie, norocire sau neferîcire, sănătate sau moarte!

VIII.

Aristiţa Uluceanu inţelesese cui datorea stricarea prietiniei dintre dënsa şi femeia lui Negradi. Rivalitatea ei cu Frăsina Alimpici din pricina lui Cămărăscu creştea necontenit; fratele sub-prefectului făcea curte şi uneia şi alteia; o bucată de vreme nu se invărtise decât pe lăngă Aristiţa, ceea ce făcea pe cealaltă să moară de ciudă; dar de la sfădălia intëmplată in casă la Petreanu, el crezu de cuviinţă să nu'şi facă o duşmană din prietina Aristiţei şi incepu s'o curtenească tot atâta şi pe dënsa; lumea zicea acum că Savel trăeşte cu amëndouě vëduvele. Din aceste pricini, Aristiţa prinsese o ură nespusă pe vechea ei prietină şi căuta prilejul să se strice cu dënsa. Ele se batjocoreau pe din dos prin toate casele şi fie-care iscodea pe socoteala celei-l-alte cele mai mari grozăvii. Lumea le credea pe amëndouě şi aştepta cu nerăbdare să le vadă sfădindu-se undeva. Intr'o zi ele se intălniră la cucoana Nastasia Bogoslov, pe care o rugau adesea să le caute in cărţi, şi nu intărziară a se batjocori şi a sări chiar la bătae; no-